

گزارش عملکرد تجارت خارجی محصولات کشاورزی و صنایع غذایی در سال ۱۳۹۶

(مهم ترین نکات گزارش)

الف-صادرات

۱- کل محصولات کشاورزی و صنایع غذایی صادراتی در سال ۱۳۹۶، ۶۴۸۳ هزار تن به ارزش ۶۵۳۳ میلیون دلار بوده که نسبت به سال ۱۳۹۵ از نظر وزن و ارزش به ترتیب ۵,۳ درصد و حدود ۲ درصد، رشد مثبت داشته که همسو با سایر کالاهای صادراتی کشور (بجز میعانات گازی و محصولات پتروشیمی که از نظر وزن و ارزش کاهش داشته است) هم به لحاظ وزن و هم ارزش افزایش داشته است.

۲- اقلام عمده صادراتی کالاهای کشاورزی در سال ۱۳۹۶، از نظر ارزش به ترتیب شامل: پسته با ارزش ۱۱۷۵ میلیون دلار و سهم ارزشی ۲,۵۰ درصد از کل کالاهای صادراتی غیر نفتی کشور، ششمین کالای عمده صادراتی (بعد از میعانات گازی به ارزش ۷۰۷۹ میلیون دلار و سهم ارزشی ۱۵,۰۸ درصد، گاز طبیعی مایع شده به ارزش ۲۴۹۵ میلیون دلار و سهم ارزشی ۵,۳۲ درصد، پروپان مایع شده به ارزش ۱۴۷۵ میلیون دلار و سهم ارزشی ۳,۱۴ درصد، روغن های سبک و فرآورده ها بجز بنزین به ارزش ۱۳۲۷ میلیون دلار و سهم ارزشی ۲,۸۳ درصد، متانول به ارزش ۱۱۷۸ میلیون دلار و سهم ارزشی ۲,۵۱ درصد) کشور بوده است و سهم ارزشی آن از کل محصولات کشاورزی و صنایع غذایی ۱۸ درصد می باشد. بعد از پسته، سهم ارزشی سایر محصولات صادراتی (نسبت به کل محصولات کشاورزی و صنایع غذایی) به ترتیب: شیر و فرآورده های آن ۱۰,۶ درصد، زعفران ۵ درصد، ماهی ۴,۴ درصد، سیب درختی ۳,۹ درصد و خرما ۳,۸ درصد بوده است.

۳- کل صادرات محصولات کشاورزی و صنایع غذایی در سال ۱۳۹۶ از نظر وزن ۴,۹ درصد و از نظر ارزش حدود ۱۳,۹ درصد کل کالاهای صادراتی غیر نفتی کشور (۴۶۹۳۱ میلیون دلار شامل محصولات پتروشیمی به ارزش

۱۵۱۴۹، میعانات گازی ۷۰۷۹ و سایر کالاها ۲۴۷۰۳ میلیون دلار) بوده است. بنابراین میتوان چنین استنباط نمود که ارزش کالاهای کشاورزی و صنایع غذایی صادراتی در واقع ۲۶,۴ درصد کل کالاهای صادراتی غیر نفتی و بدون پتروشیمی و میعانات گازی می باشد. **قیمت واحد** محصولات کشاورزی و صنایع غذایی صادرات در سال ۱۳۹۶ در مجموع حدود ۱۰۰۸ دلار بازاء هر تن بوده که در مقایسه با قیمت واحد کل صادرات غیر نفتی کشور (۳۵۵ دلار/تن) ۲,۸ برابر است؛ که در مجموع حاکی از ارزشمند بودن کالاهای صادراتی کشاورزی نسبت به سایر کالاهای صادراتی کشور می باشد.

۴- بررسی مقاصد عمده صادراتی محصولات کشاورزی و صنایع غذایی در سال ۱۳۹۶ بیانگر آن است که کشورهای عراق، افغانستان، امارات متحده عربی و پاکستان اصلی ترین مقاصد صادراتی محصولات کشاورزی و صنایع غذایی بوده اند و در مجموع ۵۷ درصد ارزش و ۷۰ درصد وزن کالاهای صادراتی مربوط به این کشورها بوده است.

عراق به تنهایی با ۳۰۱۷ هزار تن (۴۶ درصد) و ۲۲۶۳ میلیون دلار (۳۵ درصد) رتبه نخست در بین کلیه کشورهای طرف معامله صادرات محصولات کشاورزی و صنایع غذایی ایران را بخود اختصاص داده است. آلمان تنها کشور اروپایی بوده است که در رتبه پنجم صادرات ایران از نظر ارزش قرار داشته است. کشورهای ترکیه، فدراسیون روسیه، هند، ترکمنستان و قزاقستان به ترتیب در رتبه های بعدی مقاصد صادرات ایران قرار گرفته اند.

مقاصد عمده صادراتی محصولات کشاورزی و صنایع غذایی ایران (به تفکیک مقدار و ارزش) در سال ۱۳۹۶ - به ترتیب بالاترین میزان ارزش به شرح جدول زیر است.

ردیف	نام کشور	مقدار (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	ردیف	نام کشور	مقدار (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)
۱	عراق	۳۰۱۷	۲۲۶۳	۷	هند	۸۷	۲۰۶
۲	افغانستان	۷۶۹	۷۳۵	۸	فدراسیون روسیه	۲۶۰	۱۸۷
۳	امارات متحده عربی	۴۳۲	۳۸۹	۹	ترکمنستان	۲۵۰	۱۲۶
۴	پاکستان	۲۵۴	۳۵۲	۱۰	قزاقستان	۶۱	۱۰۳
۵	آلمان	۲۹	۲۴۷	۱۱	سایر کشورها	۱۰۵۷	۱۷۰۷
۶	ترکیه	۱۷۷	۲۱۸	۱۲	جمع کل	۶۴۸۳	۶۵۳۳

منبع: گمرک جمهوری اسلامی ایران

ب- واردات

۱- کل محصولات کشاورزی و صنایع غذایی وارداتی در سال ۱۳۹۶، ۱۹۴۸۰ هزار تن به ارزش ۱۰۷۳۳ میلیون دلار بوده که نسبت به سال ۱۳۹۵ از نظر وزن ۱۰،۲ درصد و از نظر ارزش ۱۸،۷ درصد افزایش داشته است. سهم وزنی واردات محصولات کشاورزی و صنایع غذایی از کل واردات کشور (۳۸۷۳۶ هزار تن)، ۵۰،۳ درصد و سهم ارزشی آن از کل واردات کشور (۵۴۳۰۲ میلیون دلار)، ۱۹،۸ درصد بوده است. مقدار و ارزش کالاهای وارداتی کل کشور در سال ۱۳۹۶ نسبت به سال ۱۳۹۵ به ترتیب ۱۶ و ۲۴،۳ درصد افزایش داشته است و این میزان در مقایسه با افزایش واردات محصولات کشاورزی و صنایع غذایی بالاتر بوده است. قیمت واحد محصولات کشاورزی و صنایع غذایی وارداتی در سال ۱۳۹۶ در مجموع ۵۵۱ دلار بازاء هر تن بوده و قیمت واحد کل کالاهای وارداتی کشور ۱۴۰۲ دلار برای هر تن بوده است که ۲،۵ برابر قیمت واحد کالاهای کشاورزی است.

۲- اقلام عمده وارداتی کل کشور در سال ۱۳۹۶ شامل، قطعات منفصله اتومبیل سواری به ارزش ۱۸۰۱ میلیون دلار و سهم ارزشی ۳،۳۲ درصد، ذرت دامی به ارزش ۱۶۱۰ میلیون دلار و سهم ارزشی ۲،۹۷، برنج به ارزش ۱۲۱۴ میلیون دلار و سهم ارزشی ۲،۲۴ درصد، دانه سویا به ارزش ۹۴۳ میلیون دلار و سهم ارزشی ۱،۷۴ درصد، وسایل نقلیه موتوری به ارزش ۸۰۹ میلیون دلار و سهم ارزشی ۱،۴۹ درصد بوده است. بنابراین مشاهده می گردد که

ذرت دامی دومین، برنج سومین و دانه سویا چهارمین اقلام عمده وارداتی کشور در سال ۱۳۹۶ بوده است.

۳- در سال ۱۳۹۶ کالاهای واسطه ای کشاورزی و صنایع غذایی (ذرت، جو، کنجاله، پنبه، دانه های روغنی و ...) از نظر وزن (۱۳۷۷۵ هزار تن) بالاترین سهم را در ترکیب واردات محصولات کشاورزی و صنایع غذایی دارا بوده (۷۱ درصد) و از نظر ارزش (۳۹۸۹ میلیون دلار)، ۳۷ درصد را شامل می شوند و در مقایسه با کل کالاهای وارداتی کشور به لحاظ وزن حدود ۳۶ درصد و به لحاظ ارزشی ۷,۳ درصد را به خود اختصاص داده اند.

۴- بررسی مبادی عمده وارداتی محصولات کشاورزی و صنایع غذایی ایران در سال ۱۳۹۶ حاکی از این است که کشورهای سوئیس، امارات متحده عربی، هند، انگلستان، هلند و سنگاپور به ترتیب از نظر ارزش کالاهای کشاورزی وارداتی از این کشورها که در مجموع ۶۰۴۲ میلیون دلار بوده است، ۵۶ درصد کل ارزش واردات محصولات کشاورزی و صنایع غذایی کشورمان را به خود اختصاص داده اند و در واقع اصلی ترین شرکای تجاری ایران در بخش کشاورزی می باشند. بعد از آنها کشورهای برزیل، ترکیه، پاکستان، فدراسیون روسیه، آلمان، چین، مالزی و اسپانیا جمعاً با ۲۵۶۶ میلیون دلار، ۲۴ درصد کل ارزش واردات محصولات کشاورزی و صنایع غذایی کشورمان را تامین نموده اند. بنابراین ۸۰ درصد ارزش کالاهای وارداتی مربوط به کشورهای فوق الذکر بوده است. سوئیس، امارات متحده عربی و هند به ترتیب با ۱۲,۹، ۱۰,۶ و ۹,۹ درصد کل ارزش واردات کشاورزی رتبه های نخست تا سوم را در بین کلیه کشورهای طرف معامله بخود اختصاص داده اند.

از نظر وزنی نیز ۷۰ درصد واردات محصولات کشاورزی و صنایع غذایی (۱۳۶۸۹ هزار تن) به شش کشور اول و ۱۸ درصد (۳۵۵۵ هزار تن) به هشت کشور بعدی تعلق داشته است.

مبادی عمده وارداتی محصولات کشاورزی و صنایع غذایی (به تفکیک مقدار و ارزش) در سال ۱۳۹۶ - به ترتیب بالاترین ارزش به شرح جدول زیر است.

ردیف	نام کشور	مقدار (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)	ردیف	نام کشور	مقدار (هزار تن)	ارزش (میلیون دلار)
۱	سوئیس	۴۰۷۱	۱۳۸۸	۹	پاکستان	۳۵۳	۳۶۵
۲	امارات متحده عربی	۱۳۰۱	۱۱۳۷	۱۰	فدراسیون روسیه	۹۵۰	۳۰۵
۳	هند	۹۵۱	۱۰۶۵	۱۱	آلمان	۵۷۴	۲۹۴
۴	انگلستان	۳۰۲۶	۹۵۳	۱۲	چین	۳۲۸	۱۰۹
۵	هلند	۲۳۷۱	۷۹۴	۱۳	مالزی	۲۹۶	۲۶۲
۶	سنگاپور	۱۹۶۹	۷۰۵	۱۴	اسپانیا	۳۲۸	۱۰۹
۷	برزیل	۴۹۶	۵۷۲	۱۵	سایر کشورها	۲۱۰۹	۲۱۸۹
۸	ترکیه	۳۵۷	۴۸۶	۱۶	جمع کل	۱۹۴۸۰	۱۰۷۲۳

منبع: گمرک جمهوری اسلامی ایران

ج-تراز تجاری

۱- میزان صادرات محصولات کشاورزی و صنایع غذایی در سال ۱۳۹۶ نسبت به سال ۱۳۹۵ از نظر وزنی ۵,۳ درصد افزایش داشته و در مقایسه با کلیه سالهای قبل از آن نیز بالاترین مقدار بوده است و از نظر ارزش حدود ۲ درصد افزایش داشته که بعد از سال ۱۳۹۳ بالاترین رقم در بین کلیه سالهای قبل بوده است. تراز تجاری محصولات کشاورزی و صنایع غذایی در سال ۱۳۹۶، ۴۲۰۰- میلیون دلار بوده که نسبت به سال ۱۳۹۵ (۲۶۳۵- میلیون دلار) ۱۵۶۵- میلیون دلار کسری دارد که ناشی از افزایش ۱۸,۷ درصدی ارزش واردات در سال ۹۶ نسبت به سال ۹۵ می باشد.

۲- تراز تجاری کل کشور (بدون احتساب نفت) در سال ۱۳۹۶، ۷۳۷۱- میلیون دلار بوده که نسبت به سال ۱۳۹۵ (۳۵۸+ میلیون دلار) ۷۷۲۹- میلیون دلار کسری نشان میدهد. سهم کسری تجاری محصولات کشاورزی و صنایع غذایی از کل کسری تجاری کشور در سال ۱۳۹۶ حدود ۵۷ درصد است و چنانچه صادرات غیر نفتی کشور بدون

احتساب میعانات گازی که ارزش آن ۷۰۷۹ میلیون دلار می باشد به حساب بیاوریم این سهم به ۲۹ درصد تقلیل می یابد.

*ضمناً جزییات عملکرد تجارت خارجی محصولات کشاورزی و صنایع غذایی در سال ۱۳۹۶ و مقایسه آن با سالهای ۹۰ الی ۹۵ در پنج بخش و به تعداد ۱۳ برگ شامل:

- ۱- مقادیر و ارزش صادرات محصولات عمده کشاورزی در سال ۹۶ و تغییرات آن نسبت به سالهای ۹۰ الی ۹۵
- ۲- مقادیر و ارزش صادرات محصولات صنایع غذایی در سال ۹۶ و تغییرات آن نسبت به سالهای ۹۰ الی ۹۵ و سهم صادرات محصولات کشاورزی و صنایع غذایی از کل صادرات غیر نفتی کشور در سال ۱۳۹۶ و مقایسه آن با سالهای ۹۰ الی ۹۵
- ۳- مقادیر و ارزش واردات محصولات عمده کشاورزی در سال ۹۶ و تغییرات آن نسبت به سالهای ۹۰ الی ۹۵
- ۴- مقادیر و ارزش واردات محصولات صنایع غذایی در سال ۹۶ و تغییرات آن نسبت به سالهای ۹۰ الی ۹۵ و سهم واردات محصولات کشاورزی و صنایع غذایی از کل صادرات غیر نفتی کشور در سال ۱۳۹۶ و مقایسه آن با سالهای ۹۰ الی ۹۵
- ۵- تراز تجاری محصولات کشاورزی و صنایع غذایی در سال ۹۶ و مقایسه آن با سالهای ۹۰ الی ۹۵

تهیه شده در گروه کشاورزی،
مرکز ملی مطالعات راهبردی کشاورزی و آب، اتاق ایران
عبدالرحیم خسروی، روجا کیان پور